Tilastokeskus

Pvm 6.10.2022 Dnro TK/2565/00.07/2022

Vastaanottaja Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Viite Lausuntopyyntö 26.9.2022 / HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, Matkailun tukeminen (PL 32)

Asia Asiantuntijalausunto: Matkailualan tilannekuva

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Tilastokeskukselta asiantuntijalausuntoa matkailualasta liittyen valtion talousarviossa 2023 esitettyyn matkailun tukemiseen. Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle. Tähän lausuntoon on koottu laajasti matkailua ja matkailutoimialoja kuvaavia tilastotietoja.

Matkailutoimialoiksi tai matkailun laajaksi yritysklusteriksi katsotaan ne toimialat, joiden kysynnästä merkittävä osa tulee matkailijoilta. Näitä toimialoja ovat majoitus- ja ravitsemistoiminta, henkilöliikenne (pl. paikallisliikenne), matkatoimistot ja matkanjärjestäjät, kulttuuritoiminta sekä urheilu- ja virkistystoiminta.

Majoitustilastosta on saatavilla tietoa elokuuhun 2022 saakka sekä **suomalaisten matkailu -tilastosta** huhtikuuhun 2022 saakka. Matkailupalvelujen euromääräistä vienti- ja tuontia kuvaa **matkustustase**, jonka tiedot ovat saatavilla kesäkuuhun 2022 saakka. **Yritystilastoista** on saatavilla liikevaihtoa kuvaavia tietoja heinäkuuhun 2022 saakka, **yritystukitilastoja** 2021 saakka sekä **aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten** tietoja 2021 ensimmäiseen neljännekseen saakka. Matkailun talous- ja työllisyysvaikutuksia kuvaa **matkailutilinpito**, jonka tuoreimmat tiedot ovat vuodelta 2020. **Työvoimatutkimuksen** työllisyystietoja on saatavilla 2022 toiseen neljännekseen asti.

Yhteenveto

Pääkohdat

- Vuonna 2020 pandemian alkaessa matkailuala oli kotimaisen kysynnän varassa
- Vuonna 2021 kotimaanmatkailu oli ennätysvilkasta suurten kaupunkien ulkopuolella
- Kansainvälinen matkailu alkoi elpymään vuoden 2021 jälkipuoliskolla
- Vuosien 2020 ja 2021 aikana majoitus- ja ravitsemistoiminnan yrityksille maksettiin yritystukia yhteensä 2,3 miljardia euroa
- Elpyminen on hitainta matkatoimisto- ja matkanjärjestäjäaloilla sekä lento- ja laivaliikenteessä. Muiden matkailutoimialojen liikevaihto on vuoden 2022 toisella neljänneksellä jo ylittänyt pandemiaa edeltävän tason.
- Venäjän hyökkäyssodan välillisten vaikutusten vuoksi aasialaisten ja venäläisten matkailijoiden määrä jäänee vähäiseksi. Tämä tulee näkymään erityisesti Kaakkois- ja Itä-Suomessa, jossa venäläiset olivat aiemmin merkittävä matkailijaryhmä. Aasialaisten matkailijoiden osuus oli aiemmin suurin Lapissa ja Uudellamaalla.

Postiosoite: 00022 TILASTOKESKUS
Käyntiosoite: Työpajankatu 13, Helsinki
Puhelin: 029 551 1000
www.tilastokeskus.fi
Y-tunnus: 0245491-1

- Muissa Pohjoismaissa ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä oli 2022 toisella neljänneksellä enää 6 % vähemmän kuin vuoden 2019 toisella neljänneksellä. Suomessa ulkomaisten yöpymisiä oli vastaavasti 36 % vähemmän.
- Keskeiset lähtömaat Suomeen suuntautuvan matkailun kannalta ovat lähitulevaisuudessa EU-maat, Britannia ja Yhdysvallat.

Matkailutoimialoilla toimivien yritysten liikevaihto laski pandemian vaikutuksesta 38 % vuonna 2020. Erityisen voimakkaasti pandemia iski matkatoimistoihin ja matkanjärjestäjiin sekä lento- ja laivaliikenteeseen, joiden liikevaihdosta suuri osa tulee kansainvälisestä matkailusta. Kotimaanmatkailun varassa olevat yritykset ja toimialat kärsivät pandemiasta selvästi vähemmän. Kotimaanmatkailun osuus matkailun kokonaiskysynnästä nousi 67 prosentista 84 prosenttiin vuonna 2020. Matkailutoimialat olivat siis pandemian aikana kotimaisen kysynnän varassa.

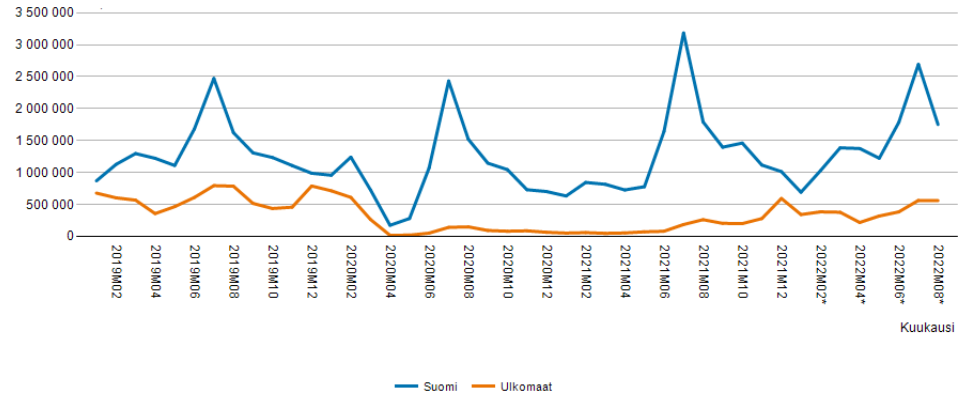
Toimialojen elpyminen pandemiasta käynnistyi vuoden 2021 jälkipuoliskolla. Elpyminen kiihtyi selvästi vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla kun ulkomaanmatkailu käynnistyi jälleen laajemmin. Useimpien matkailutoimialojen liikevaihto ylitti vuoden 2022 toisella neljänneksellä jo pandemiaa edeltävän tason.

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on kuitenkin kauaskantoisia vaikutuksia matkailualalle, sillä matkailun elpyminen pandemiasta oli vielä kesken Venäjän hyökkäyksen alkaessa helmikuussa 2022. Ensinnäkin turismitarkoituksessa Suomeen saapuvien venäläisten maahantulo on nyt estetty syyskuun lopusta alkaen. Ennen pandemiaa venäläisten osuus matkailun kokonaiskysynnästä oli aiemmin merkittävä erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomessa. Lisäksi Venäjän ilmatilan sululla on merkittävä vaikutus Suomen saavutettavuuteen ja kilpailukykyyn aasialaisten matkailijoiden näkökulmasta. Vuonna 2019 aasialaisten osuus ulkomaisista yöpymisistä oli 17 prosenttia ja venäläisten 11 prosenttia. Tämän markkinan elpyminen näyttää vaikuttaa nykyisessä tilanteessa hyvin epätodennäköiseltä. Tärkeimmät ulkomaiset matkailijaryhmät Suomelle ovat EU- ja EFTA-maiden lisäksi Britanniasta ja Yhdysvalloista saapuvat matkailijat.

Majoitustilasto ja vuokramökit

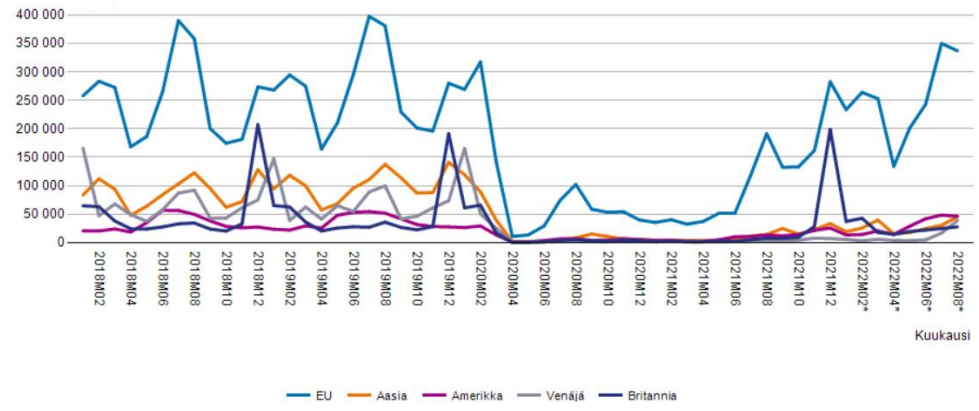
Yöpymisten määrä majoitusliikkeissä on elpynyt koronapandemiasta aiheutuneen kevään 2020 notkahduksen jälkeen. Vuonna 2021 yöpymisten kokonaismäärä oli lähes neljänneksen alhaisempi kuin pandemiaa edeltävänä vuonna 2019. Vuoden 2022 tammi-elokuussa yöpymisiä on ollut noin 7 % vähemmän kuin vastaavana ajankohtana ennen pandemiaa.

Kuva 1 Yöpymiset majoitusliikkeissä kuukausittain 2019M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus, majoitustilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

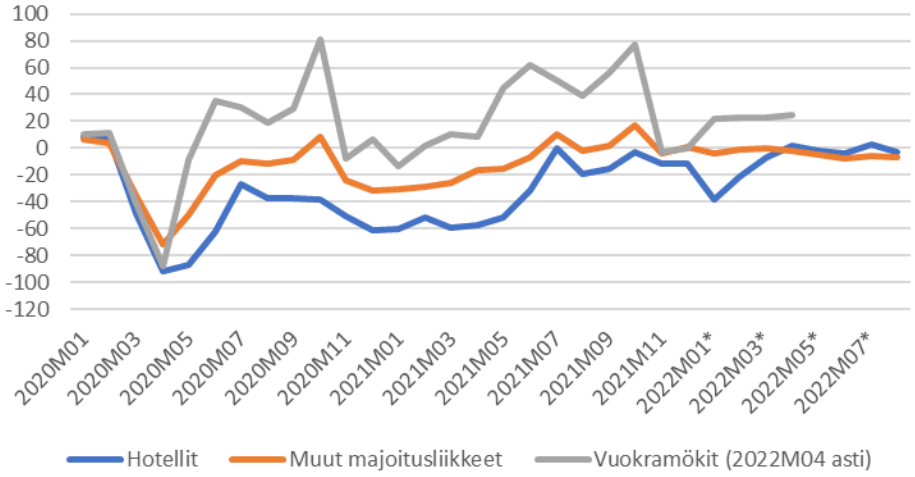
Koronapandemia näyttäytyy majoitustilastossa poikkeuksellisena ajanjaksona. Tällä hetkellä näyttää siltä, että yöpymiset majoitusliikkeissä ovat palaamassa samansuuntaisiksi kuin ennen pandemiaa, etenkin kotimaisten yöpymisten osalta. Kotimaisten yöpymisten määrä elpyi vuonna 2021 paikoin jopa pandemiaa edeltävää tasoa korkeammalle, kun suomalaiset matkustivat enimmäkseen kotimaassa. Ulkomaisten yöpymisten määrä lähti elpymään vuoden 2021 jälkipuoliskolla, mutta elpyminen tasaantui ja yöpymisten määrä on jäänyt koronapandemiaa edeltävää tasoa alemmaksi. Ulkomaisten yöpymisten määrän elpymiseen vaikuttaa Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja se, että Suomen saavutettavuus on kärsinyt Venäjän ylilentokiellosta.

Kuva 2 Ulkomaiset yöpymiset lähtömaittain 2018M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus, majoitustilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

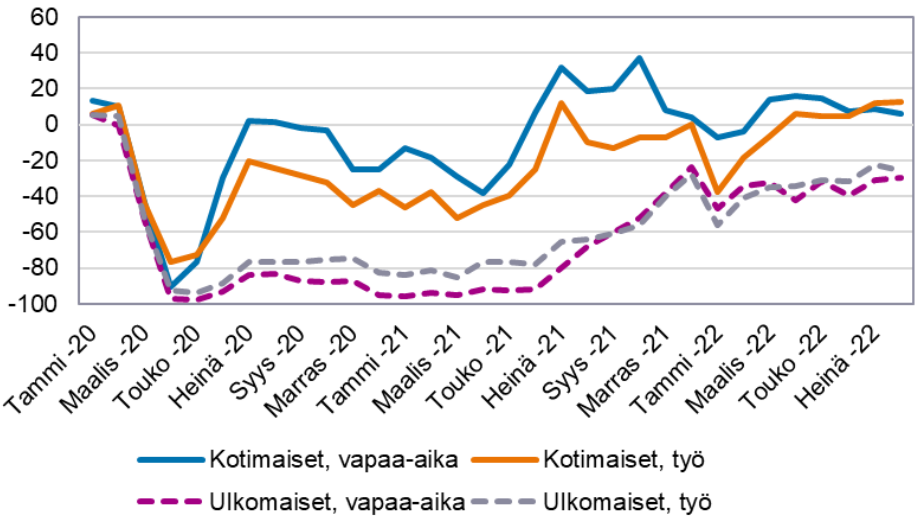
Vuoden 2021 jälkipuoliskosta alkaen majoitusliikkeiden yöpymisissä korostuvat EU-maista, Britanniasta ja Amerikasta lähtöisin olevat matkailijat. Lentoyhteydet erityisesti Aasiasta Suomeen heikkenivät sen jälkeen, kun Venäjän ylilentokielto astui voimaan. Tämä näkyy erityisesti aasialaisten matkailijoiden vähäisenä määränä. Venäläisten yöpymiset lähtivät kesällä 2022 hienoiseen kasvuun, mutta syyskuun lopussa venäläisten maahantulo turismitarkoituksessa estettiin kokonaan. Aasialaisten ja venäläisten puuttuminen jättää yhteensä noin 30 prosentin aukon pandemiaa edeltävään vuoden 2019 tasoon nähden. Tärkeimmät lähtömaat Suomeen suuntautuvan matkailun kannalta ovat jatkossa EU-maat, Britannia ja Yhdysvallat.

Kuva 3 Yöpymisten muutos (%) vuoden 2019 vastaavaan kuukauteen verrattuna majoitusmuodoittain 2020M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus; majoitustilasto, kokeellinen vuokramökkitilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

Kuvassa verrataan eri majoitusmuotoja ennen pandemiaa olleeseen normaalitasoon. Hotelliyöpymisiä on määrällisesti eniten, mutta palautuminen pandemiaa edeltävään on tapahtunut vasta tänä vuonna. Vuokramökeissä on sen sijaan rikottu aiempia ennätyksiä jo kesällä 2020. Muut majoitusliikkeet sisältävät mm. hostellien, leirintäalueiden ja lomakylien yöpymisiä. Näiden yöpymiset ovat myös elpyneet selvästi hotelleja nopeammin.

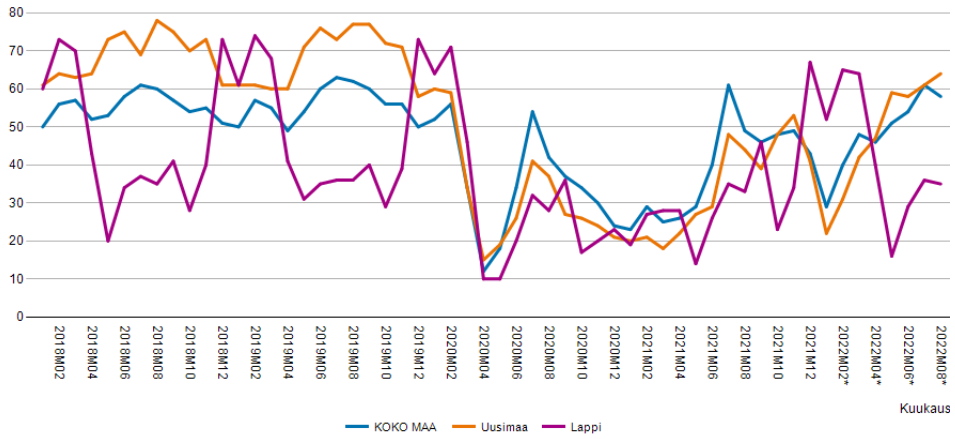
Kuva 4 Yöpymisten muutos (%) vuoden 2019 vastaavaan kuukauteen verrattuna matkan tarkoituksen mukaan 2020M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus, majoitustilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

Pandemian alkuvaiheessa kaikki lähes matkailu pysähtyi, mutta kotimaan vapaa-ajanmatkailu elpyi jo kesällä 2020 ja rikkoi aiemmat ennätykset selvästi kesällä 2021. Työmatkailu kotimaassa palautui 2022 pandemiaa edeltävälle tasolle.

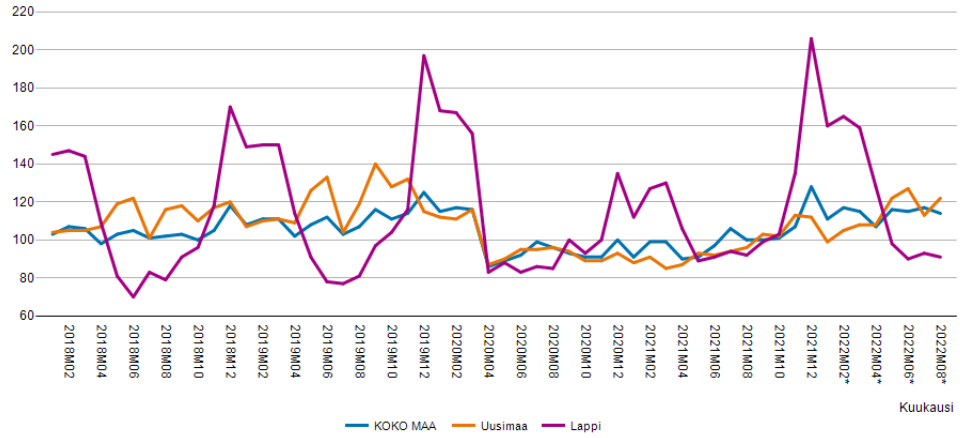
Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset lähtivät elpymään vuoden 2021 jälkipuoliskolla, mutta niiden määrä on jäänyt noin 30 prosenttia alle pandemiaa edeltävän tason. Syynä on ennen kaikkea aasialaisten ja venäläisten matkailijoiden vähentynyt matkailu Suomeen, mikä johtuu Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan seuranneista välillisistä vaikutuksista.

Kuva 5 Hotellihuoneiden käyttöaste (%) 2018M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus, majoitustilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

Hotellihuoneiden käyttöasteet ovat kehittyneet alueellisesti eri tahtiin. Koko maan tasolla tarkasteluna käyttöaste oli alhaisimmillaan noin 12 % huhtikuussa 2020. Vuoden 2021 ja 2022 kesäkuukausina käyttöasteet ovat olleet lähellä pandemiaa edeltävää tasoa. Uudellamaalla käyttöasteet eivät ole palanneet pandemiaa edeltävälle tasolle.

Kuva 6 Hotellihuoneiden keskihinta (euroa) 2018M01 – 2022M08. Lähde: Tilastokeskus; majoitustilasto. * vuoden 2022 tiedot ennakkotietoja*

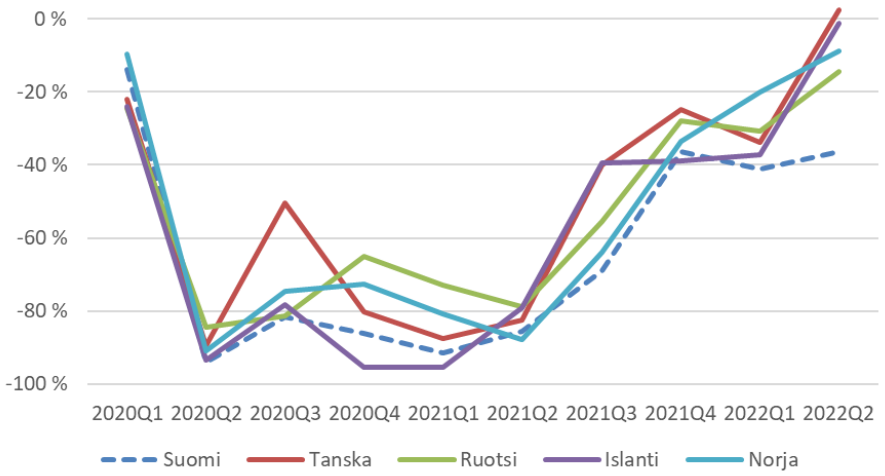

Hotellihuoneiden keskihinnat laskivat huomattavasti huhtikuussa 2020, jolloin keskihinta oli noin 86 euroa. Keskihinnat nousivat erityisesti vuoden 2021 lopulla ja ovat sen jälkeen olleet jopa pandemiaa edeltävää tasoa korkeampia. Alueittain tarkasteluna keskihinnat ovat kehittyneet eri tavalla. Uudellamaalla keskihinnat ovat nousseet koko maan tasoon verrattuna hitaammin. Lapissa kausivaihtelu on suurempaa kuin muualla Suomessa, ja hotellien keskihinnat ovat korkeimmillaan talvella.

Pohjoismainen vertailu ulkomaisista yöpymisistä majoitusliikkeissä

Eurostat kerää kuukausittain tiedot kaikkien EU- ja EFTA-maiden yöpymisistä majoitusliikkeissä. Sen perusteella voidaan vertailla, miten ulkomailta suuntautuva matkailu on kehittynyt muissa Pohjoismaissa.

Kuva 7. Ulkomaisten yöpymisten muutos 2020Q1 – 2022Q2 pohjoismaissa verrattuna vuoden 2019 vastaavaan neljännekseen. Lähde: Eurostat

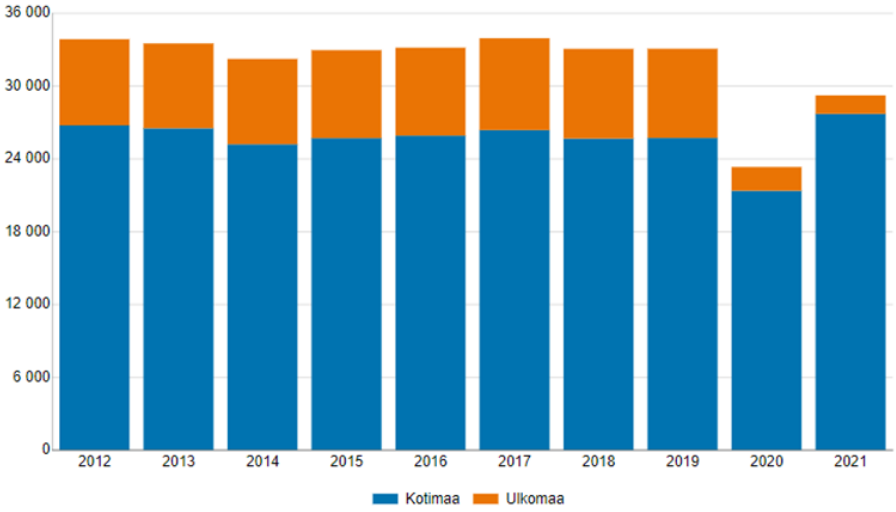

Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset ovat elpyneet muissa pohjoismaissa Suomea selvästi nopeammin. Pääasiallinen syy tähän on se, että muiden pohjoismaiden markkinat eivät olleet ennen pandemiaa läheskään yhtä riippuvaisia venäläisten ja aasialaisten matkailusta. Vuoden 2022 toisella neljänneksellä Tanskan ja Islannin ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset olivat jo vuoden 2019 tasolla, Norjan ja Ruotsin 10-15 % sen alapuolella ja Suomen yhä 36 % vuoden 2019 tason alapuolella.

Suomalaisten matkailu

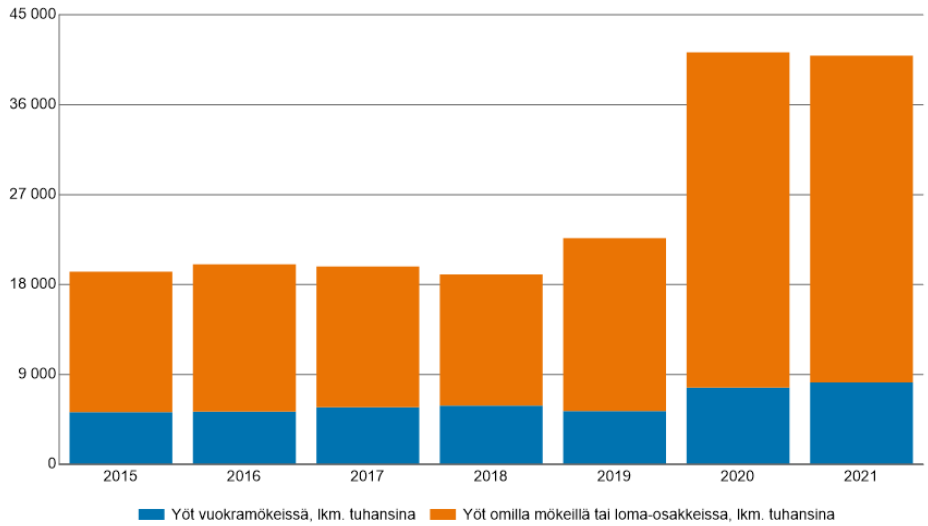
Kyselytutkimuksena tehtävä Suomalaisten matkailu -tilasto kuvaa suomalaisten matkailua kotimaassa ja ulkomaille.

Kuva 8 Vapaa-ajan yön yli matkat (tuhatta matkaa) kotimaassa ja ulkomailla 2012 – 2021. Lähde: Tilastokeskus, suomalaisten matkailu

Kotimaanmatkailu oli ennätyssuosittua vuonna 2021. Suomalaiset tekivät vuonna 2021 yhteensä 27,7 miljoonaa yöpymisen sisältänyttä vapaa-ajanmatkaa kotimaassa. Yöpymisen sisältäneiden kotimaan vapaa-ajanmatkojen määrä lisääntyi vuonna 2021 lähes kolmanneksen edellisvuodesta ja 8 % vuodesta 2019.

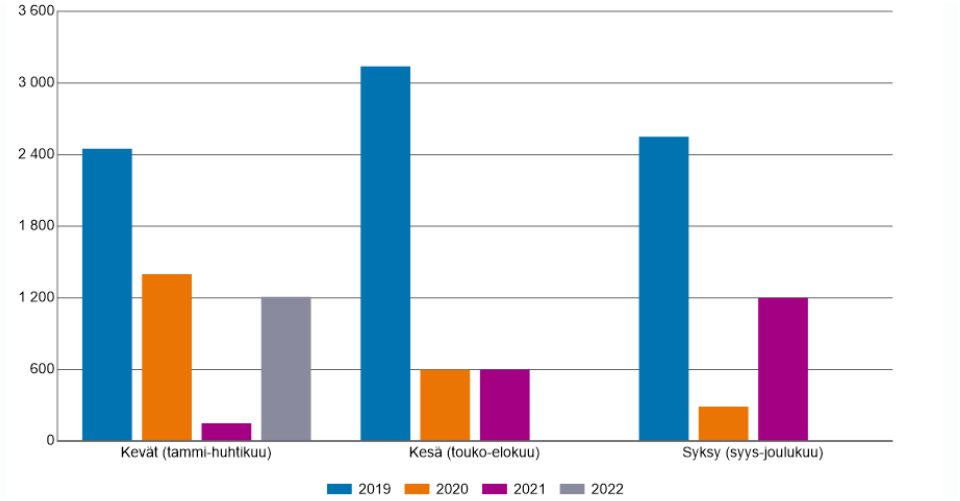
Kuva 9 Kotimaan vapaa-ajan yöpymiset (tuhatta yötä) omilla ja vuokratuilla mökeillä 2015 – 2021. Lähde: Tilastokeskus, suomalaisten matkailu

Kotimaan vapaa-ajan yöpymisten osalta erityisesti mökkeily on ollut suosittua pandemia-aikana. Vapaa-ajan yöpymisiä omilla ja vuokratuilla mökeillä kotimaassa oli vuosina 2020 ja 2021 yli 80 % enemmän kuin vuonna 2019.

Yöpymisen sisältäneiden vapaa-ajanmatkojen lisäksi kotimaan vapaa-ajan päivämatkoja tehtiin runsaasti vuonna 2021. Päivämatkoja tilastoitiin 28,6 miljoonaa, mikä on merkittävästi enemmän kuin ennen pandemiaa.

Kuva 10 Ulkomaan vapaa-ajanmatkat kausittain (tuhatta matkaa) 2019-2022. Lähde: Tilastokeskus, suomalaisten matkailu

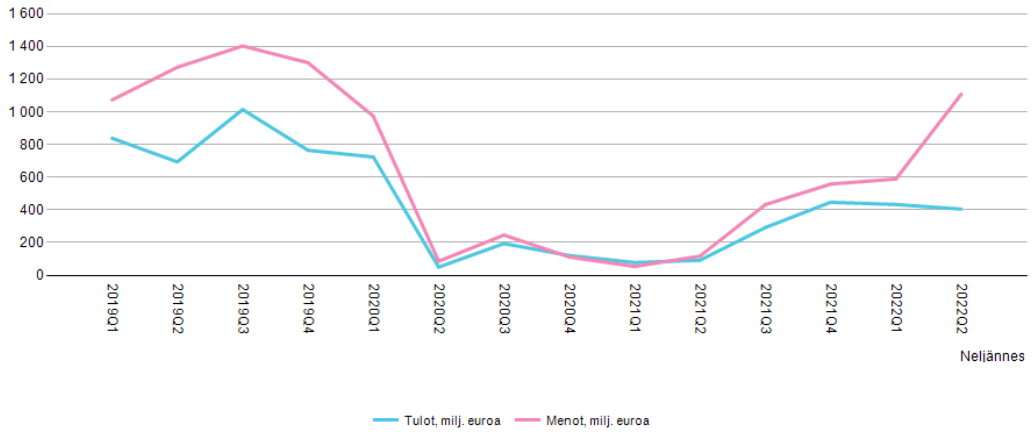
Suomalaisten ulkomaanmatkailu käynnistyi uudelleen loppuvuonna 2021. Keväällä 2022 suomalaiset tekivät 1,2 miljoonaa ulkomaan vapaa-ajanmatkaa, kun mukaan lasketaan yöpymisen kohdemaassa sisältäneet matkat, risteilyt ja päivämatkat. Suosituimmat kohdemaat keväällä 2022 olivat Viro, Ruotsi ja Espanja.

Matkailupalvelujen vienti ja tuonti

Matkustustase on osa palveluiden ulkomaankauppaa ja kuvaa sitä rahamäärää, jonka ulkomaiset matkailijat käyttävät Suomessa (vienti) ja vastaavasti

suomalaiset ulkomailla (tuonti). Siihen ei sisälly kansainvälistä henkilöliikennettä, kuten laiva- ja lentoliikennettä Suomen ja ulkomaiden välillä.

Kuva 11 Matkustustase (milj. euroa) 2019Q1 – 2022Q2. Lähde: Tilastokeskus, tavaroiden ja palvelujen ulkomaankauppa

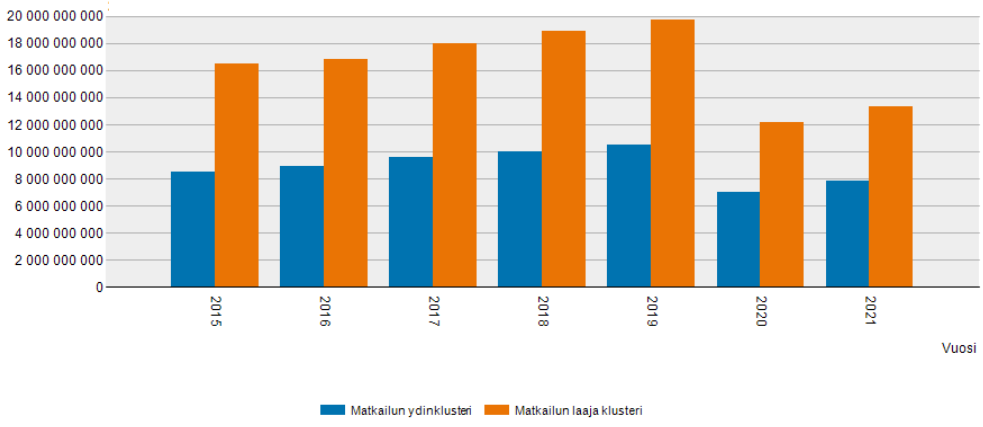
Ennen pandemiaa matkustustase oli 1,7 mrd. euroa alijäämäinen, eli suomalaiset kuluttivat sen verran enemmän rahaa ulkomailla kuin ulkomaiset Suomessa. Pandemian vaikutuksesta matkustustase tasapainottui, kun kansainvälinen matkailu väheni murto-osaan aiemmasta.

Loppuvuonna 2021 suomalaisten ulkomaanmatkailu kääntyi nousuun ja sen myötä matkustustaseen alijäämä alkoi taas kasvaa. Vuoden 2022 toisella neljänneksellä matkustustaseen alijäämä oli jo viidenneksen suurempi kuin vuoden 2019 vastaavana neljänneksenä.

Matkailutoimialojen liikevaihto

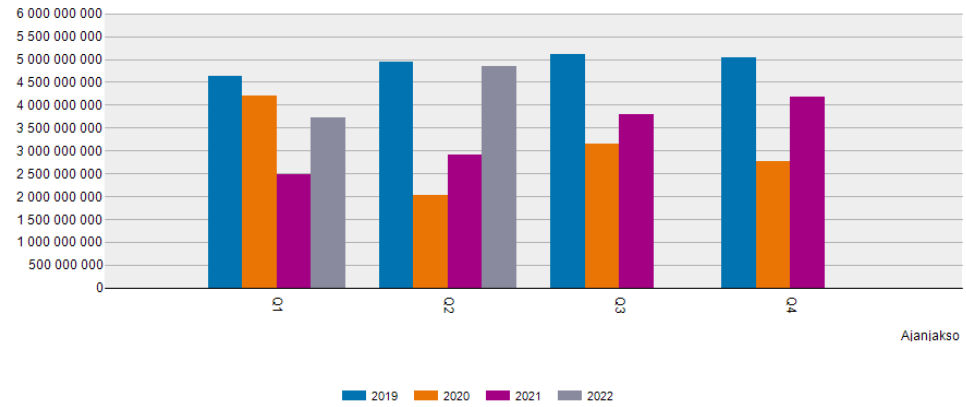
Matkailun ns. laajaan klusteriin sisältyvät edellä mainittuihin matkailutoimialoihin kuuluvat yritykset. Matkailutoimialojen ydinklusteri on niiden osajoukko, johon eivät sisälly liikenteen toimialat. Liikevaihtoa tarkasteltaessa on otettava huomioon, että yritysten liikevaihtoon sisältyy matkailijoiden rahankäytöstä syntyvän liikevaihdon lisäksi myös paikallisesta kysynnästä lähtöisin oleva liikevaihto.

Kuvio 12 Matkailutoimialojen liikevaihto 2015-2021 (euroa). Lähde: Tilastokeskus, TEM tilastopalvelu (Toimiala Online)

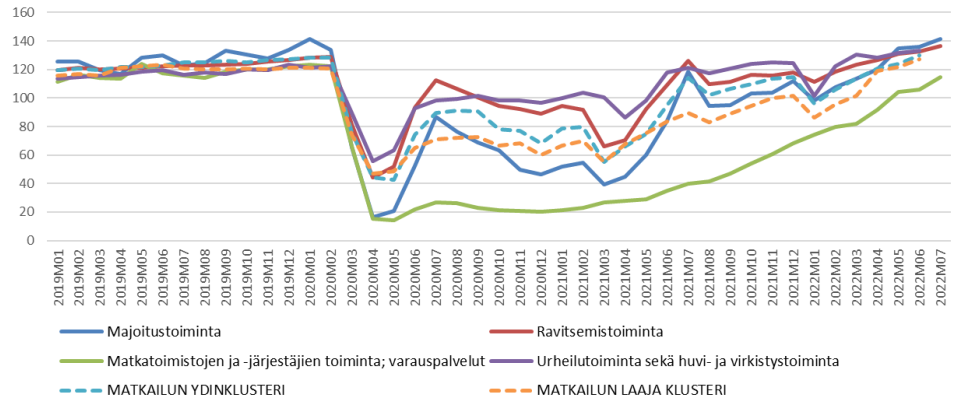
Pandemian ensimmäisenä vuonna 2020 matkailun laajan klusterin liikevaihto väheni yhteensä 7,6 mrd. euroa (38 %) matkailun huippuvuodesta 2019. Vuoteen 2021 tultaessa liikevaihto kasvoi 1,2 mrd. euroa (10 %).

Kuva 13 Matkailutoimialojen liikevaihto neljänneksittäin 2019-2022 (euroa). Lähde: Tilastokeskus, TEM tilastopalvelu (Toimiala Online)

Matkailutoimialojen liikevaihdon aallonpohja ajoittui vuoden 2020 toiselle neljännekselle pandemian alkuvaiheessa. Ajalla 2020Q3 – 2021Q2 liikevaihto jäi reiluun puoleen vuoden 2019 vastaavan neljänneksen liikevaihdosta. Vuoden 2021 jälkipuoliskolla liikevaihto lähti selvään kasvuun ja 2022Q2 liikevaihto oli jo samalla tasolla kuin 2019Q2 ennen pandemiaa.

Kuva 14 Matkailutoimialojen kausitasoitetun liikevaihdon kehitys 2019M01 – 2022M07 (2015=100). Lähde: Tilastokeskus; Palvelujen liikevaihtokuvaaja, TEM tilastopalvelu (Toimiala Online)

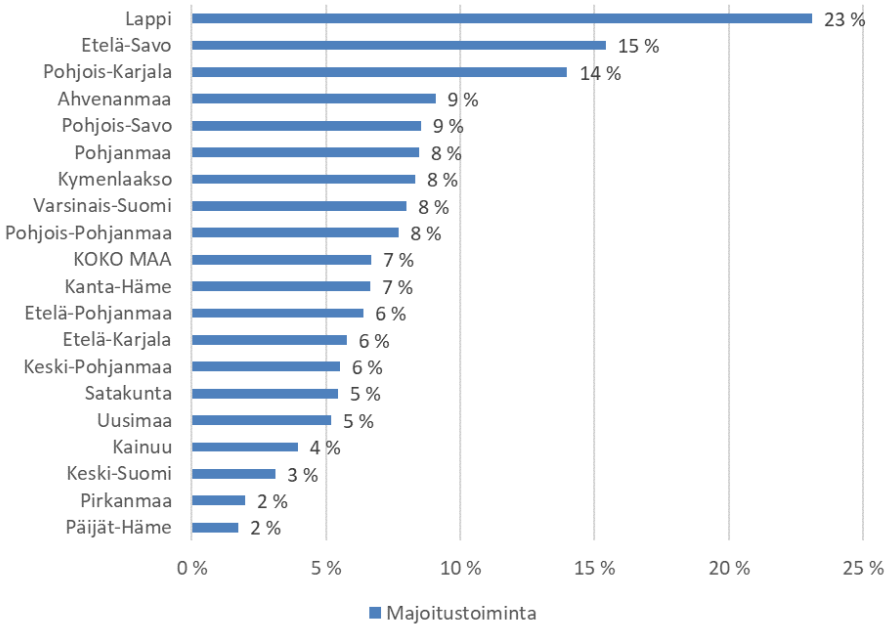

Matkailuklusterin yritysten liikevaihto on elpynyt pandemiasta eri tahtiin toimialasta riippuen. Aallonpohja on ollut syvin ja elpyminen hitainta matkatoimisto- ja matkanjärjestäjien alalla sekä majoitustoiminnassa. Näiden alojen kysyntä on eniten riippuvainen kansainvälisestä matkailusta. Myös henkilöliikenteen ja erityisesti lento- ja laivaliikenteen yritykset ovat olleet vaikeuksissa. Ne sisältyvät matkailun laajaan klusteriin, jonka liikevaihto on elpynyt ydinklusteria hitaammin. Urheilu-, huvi- ja virkistystoiminnan sekä ravitsemistoiminnan liikevaihto on taas elpynyt muuta matkailuklusteria nopeammin. Kaikkien toimialojen liikevaihto on jatkanut kasvuaan tämän vuoden alkupuoliskolla. Majoitus-, ravitsemis-, urheilu-, huvi- ja virkistystoiminnan liikevaihdot ovat alkuvuonna ylittäneet pandemiaa edeltäneen tason.

Yritystuet

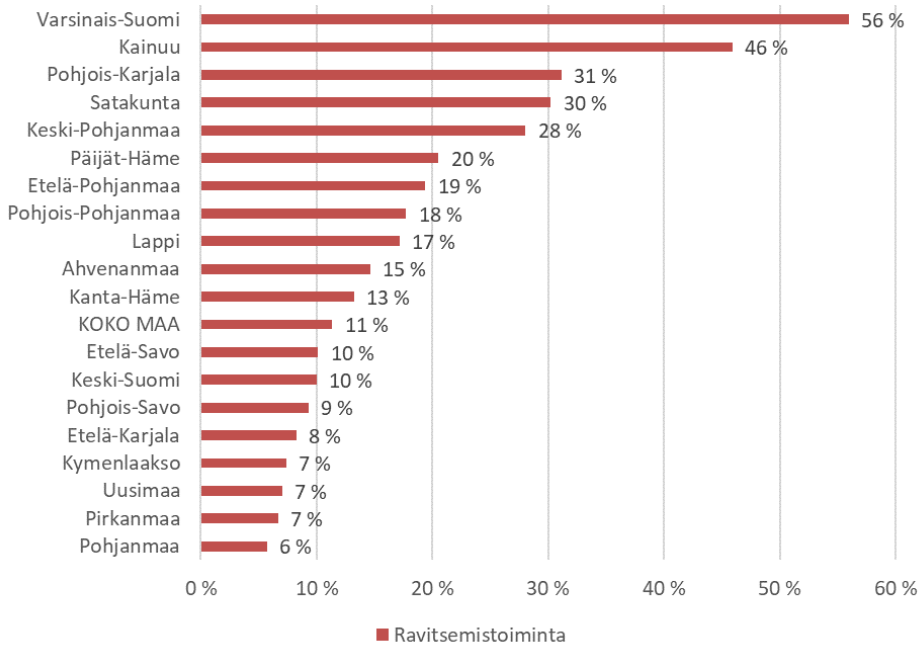
Pandemian aikana matkailualan yrityksille on maksettu yritystukia, joilla autettiin yrityksiä selviytymään pandemia-aikana. Tässä keskitytään vuosina 2020-2021 majoitus- ja ravitsemistoiminnan yrityksille maksettuihin suoriin yritystukiin. Suhteuttamalla maksetut yritystuet liikevaihdon menetyksiin voidaan tarkastella sitä, kuinka suuren osan menetyksestä tuet kattavat. Yritystuet kohdistuvat **yrityksen sijainnin** mukaisesti ja alueellisen yritystoimintatilaston liikevaihdot kohdistuvat **toimipaikan sijainnin** mukaan. Maakuntatason liikevaihtotietoja ei toistaiseksi ole saatavilla kuin vasta vuodelle 2020, joten liikevaihdon menetys on laskettu vuosien 2019 ja 2020 erotuksena.

Kuva 15 Majoitustoiminnan yrityksille vuosina 2020-2021 keskimäärin maksettujen yritystukien osuus liikevaihdon menetyksestä. Lähde: Tilastokeskus; Yritystukitilasto, Alueellinen yritystoimintatilasto

Majoitustoiminnan yritykset menettivät liikevaihdostaan noin 760 milj. euroa (39 %) vuonna 2020. Vuosina 2020-2021 näille yrityksille maksettiin tukia keskimäärin 51 milj. euroa vuodessa. Koko maan tasolla tuet siis kattoivat noin 6 % liikevaihdon menetyksestä. Alueellisesti tarkasteltuna Lapissa toimivat majoitustoimipaikat saivat yritystuilla katettua noin 23 % liikevaihdon menetyksestä, kun taas esimerkiksi Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen majoitustoimipaikkojen saamat tuet kattoivat vain 2 % liikevaihdon menetyksestä.

Kuva 16 Ravitsemistoiminnan yrityksille vuosina 2020-2021 keskimäärin maksettujen yritystukien osuus liikevaihdon menetyksestä. Lähde: Tilastokeskus; Yritystukitilasto, Alueellinen yritystoimintatilasto

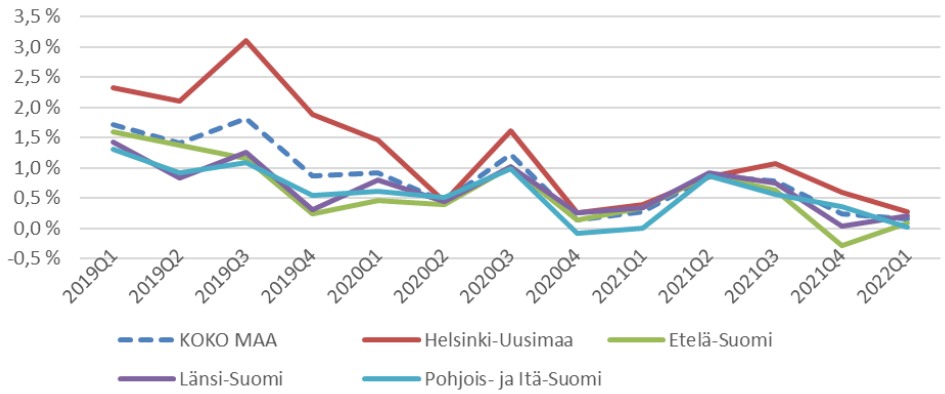

Ravitsemistoiminnan yritykset menettivät liikevaihdostaan 1 568 milj. euroa (25 %) vuonna 2020. Vuosina 2020-2021 näille yrityksille maksettiin tukia keskimäärin 178 milj. euroa vuodessa. Koko maan tasolla tuet siis kattoivat noin 11 % liikevaihdon menetyksestä. Suhteellisesti suurimman osan liikevaihdon menetyksestä yritystuet kattoivat Varsinais-Suomessa (56 %) ja Kainuussa (46 %). Pienimmän osuuden tuet kattoivat Pohjanmaan (6 %) ja Pirkanmaan (7 %) liikevaihdon menetyksestä.

Aloittaneet ja lopettaneet yritykset

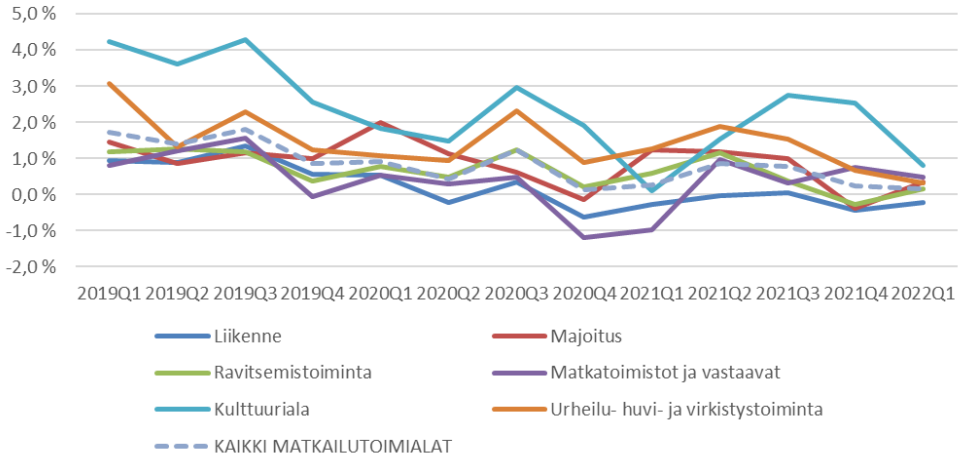
Matkailutoimialoilla toimii vajaat 30 000 yritystä. Yritysten määrässä tapahtuneita muutoksia voidaan tarkastella suhteuttamalla aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten erotus yrityskantaan. Tässä tarkastelussa on huomioitava, että tarkkuustason vuoksi mm. liikenteen toimialoihin sisältyy mm. tavarankuljetuksen ja paikallisliikenteen yrityksiä. Tarkastelu on silti hyödyllinen sekä alueellisesti että toimialoittain.

Kuva 17 Matkailutoimialojen yritysten määrän muutos (aloittaneet – lopettaneet) maakunnittain suhteessa yrityskantaan (%). Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset.

Pandemian jälkeen yrityskanta on uusiutunut hitaammin kuin vielä vuonna 2019, jolloin matkailutoimialojen yritysten määrä kasvoi noin 1,5 % per neljännes. Ajalla 2020Q2 – 2022Q1 yritysten määrä kasvoi enää 0,5 % per neljännes. Suurinta yrityskannan kasvu tällä ajanjaksolla oli Uudellamaalla (0,7 % per neljännes) ja hitainta muualla Etelä-Suomessa (0,4 % per neljännes) sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa (0,4 % per neljännes).

Kuva 18 Matkailutoimialojen yritysten määrän muutos (aloittaneet – lopettaneet) toimialoittain suhteessa yrityskantaan (%). Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset.

Ennen pandemiaa kaikkien matkailutoimialojen yritysten määrä lisääntyi joka neljännes 2020Q1 saakka. Ajalla 2020Q2-2022Q1 liikennealan yritysten määrä on vähentynyt keskimäärin 0,2 % joka neljännes ja matkatoimistoalan yritysten määrä on pysynyt keskimäärin samana. Muiden alojen yritysten määrät ovat kasvaneet. Suurinta määrän kasvu on ollut kulttuuritoimialoilla, jossa yritysten määrä on 2020Q2 alkaen lisäännyt keskimäärin 1,8 % joka neljännes.

Matkailun taloudelliset vaikutukset

Matkailutilinpito kuvaa laajasti matkailun talous- ja työllisyysvaikutuksia. Alueellinen matkailutilinpito laajentaa tarkastelun maakuntatasolle. Tuorein alueellisen matkailutilinpidon raportti julkaistiin keväällä 2022 ja se kuvaa vuoden 2019-2020 tietoja.

Taulukko 1 Matkailutilinpidon avainluvut maakunnittain. Lähde: Valtakunnallinen ja alueellinen matkailutilinpito 2019-2020 (Tilastokeskus, TEM, Visit Finland)

	MATKAILUN KOKONAIS-KYSYNTÄ, milj. EUR			MATKAILUN OSUUS BKT:STA			MATKAILUTOIMIALOJEN TYÖLLISYYS, henkilöitä		
	2018	2019	2020*	2018	2019	2020*	2018	2019	2020*
KOKO MAA	15 698	16 260	9 671	2,7 %	2,7 %	1,7 %	147 700	154 100	128 700
Uusimaa	8 059	8 266	3 733	3,2 %	3,0 %	1,5 %	58 450	59 850	49 850
Lappi	1 107	1 130	731	7,2 %	7,7 %	5,0 %	6 700	7 100	5 850
Varsinais-Suomi	818	905	682	2,0 %	2,2 %	1,7 %	12 350	13 000	10 700
Pirkanmaa	891	917	644	1,8 %	1,9 %	1,3 %	12 650	14 250	12 050
Pohjois-Pohjanmaa	684	681	536	2,0 %	2,0 %	1,5 %	7 750	8 150	6 800
Keski-Suomi	496	494	432	2,1 %	2,2 %	2,0 %	5 550	5 550	4 600
Etelä-Savo	382	397	374	3,7 %	3,9 %	4,1 %	3 100	3 100	2 600
Pohjois-Savo	422	434	346	2,1 %	2,2 %	1,6 %	4 750	5 250	4 400
Etelä-Karjala	414	475	274	2,9 %	3,2 %	2,1 %	3 150	3 150	2 600
Pohjois-Karjala	255	288	261	2,1 %	2,4 %	2,0 %	3 500	3 550	2 950
Päijät-Häme	293	301	254	1,9 %	2,0 %	1,6 %	4 500	4 550	3 750
Etelä-Pohjanmaa	274	291	220	1,8 %	1,9 %	1,4 %	3 100	3 150	2 600
Satakunta	252	245	211	1,2 %	1,3 %	1,1 %	4 300	4 350	3 550
Kymenlaakso	250	269	208	1,5 %	1,6 %	1,4 %	3 500	3 850	3 250
Kainuu	222	228	203	4,0 %	3,9 %	3,4 %	1 800	1 900	1 600
Kanta-Häme	202	238	192	1,4 %	1,6 %	1,3 %	3 400	3 700	3 150
Ahvenanmaa	416	420	162	20,7 %	20,8 %	8,7 %	3 900	3 950	3 650
Pohjanmaa	189	200	150	1,2 %	1,3 %	1,1 %	4 000	4 500	3 750
Keski-Pohjanmaa	72	82	57	1,1 %	1,4 %	1,0 %	1 150	1 200	1 000

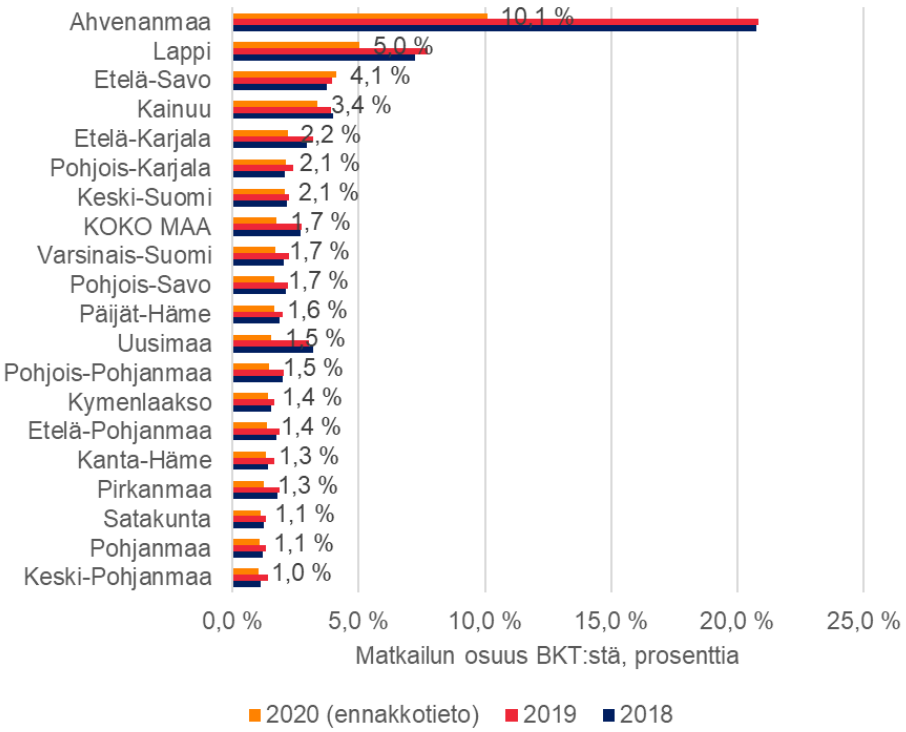
* vuoden 2020 osalta ennakkotieto

Matkailukysyntä kuvaa matkailijoiden tuotteisiin ja palveluihin käyttämää Suomeen jäävää rahamäärää. Pandemia vaikutti matkailukysyntään kahden pääasiallisen ilmiön kautta. Rajat ylittävä matkailu väheni minimiin maaliskuun 2020 jälkeen, mikä romahdutti sekä ulkomaisen matkailukysynnän että suomalaisten ulkomaanmatkoista kotimaahan jäävään matkailukysynnän. Toiseksi kotimaanmatkailun rakenne muuttui vähemmän kaupunkikeskeiseksi kotimaan työmatkailun vähentyessä ja vapaa-ajanmatkailun suuntautuessa poispäin pääkaupunkiseudulta ja muista suurista kaupungeista. Näiden tekijöiden vuoksi matkailun alueellinen rakenne muuttui merkittävästi ja pandemian vaikutukset näkyivät hyvin eri suuruisina maakunnasta riippuen.

Matkailun kokonaiskysyntä oli vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan 9,7 miljardia euroa, mikä oli 6,6 miljardia euroa (41 %) vähemmän kuin vuonna 2019. Ulkomainen matkailukysyntä väheni 3,8 miljardia euroa (71 %) ja kotimainen matkailukysyntä 2,8 miljardia euroa (26 %). Vuonna 2020 matkailukysynnästä 84 prosenttia oli kotimaista, kun vielä vuonna 2019 kotimaisen kysynnän osuus oli 67 prosenttia.

Matkailukysyntä kohdistuu siihen maakuntaan, jossa tuotteen tai palvelun tuottanut toimipaikka sijaitsee. Uudenmaan osuus matkailukysynnästä laski 51 prosentista 39 prosenttiin. Lapin, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan yhteenlaskettu osuus vastaavasti kasvoi 22 prosentista 27 prosenttiin. Muiden maakuntien yhteenlaskettu osuus kasvoi 27 prosentista 35 prosenttiin.

Kuva 19 Matkailun osuus bkt:sta maakunnittain 2018-2020. Lähde: Valtakunnallinen ja alueellinen matkailutilinpito 2019-2020 (Tilastokeskus, TEM, Visit Finland)

Matkailun osuus bkt:sta väheni voimakkaimmin niissä maakunnissa, joissa ulkomaisen matkailukysynnän osuus oli merkittävä ennen pandemiaa. Uudellamaalla matkailun osuus bkt:sta väheni 3,0 prosentista 1,5 prosenttiin vuonna 2020. Myös Ahvenanmaalla matkailun bkt-osuus puolittui noin 10 prosenttiin laivaliikenteen vähenemisestä johtuen. Lapissa matkailun bkt-osuus pieneni 7,7 prosentista 5,0 prosenttiin ja Etelä-Karjalassa 3,2 prosentista 2,2 prosenttiin.

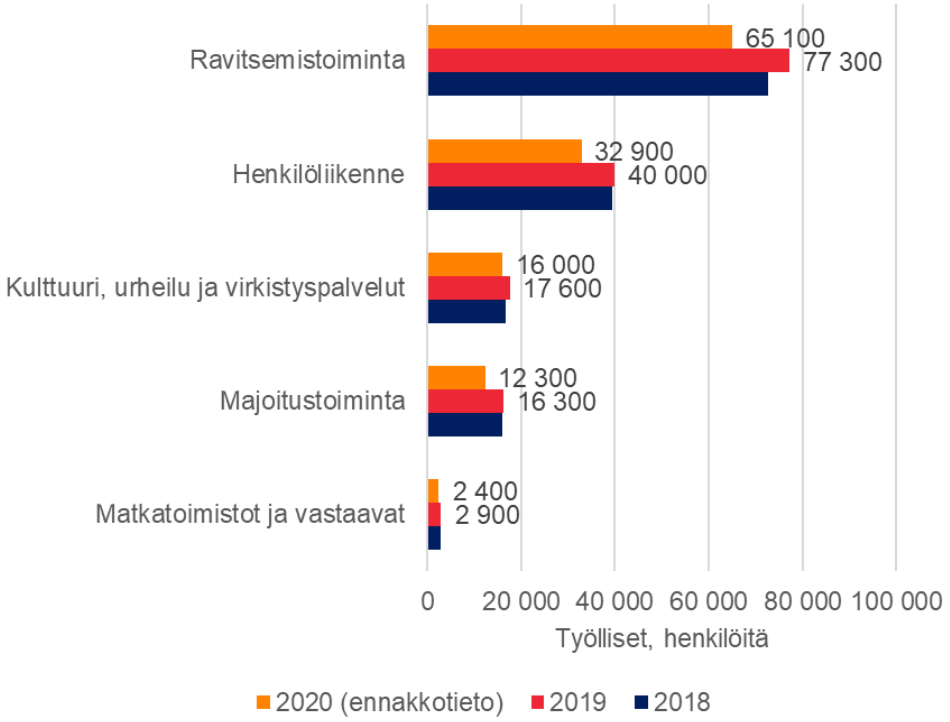
Toisen ääripään muodostivat kotimaanmatkailuun jo ennen pandemiaa painottuneet maakunnat. Etelä-Savo oli ainoa maakunta, jossa matkailun osuus bkt:sta jopa hieman kasvoi, nousten 3,9 prosentista 4,1 prosenttiin. Myös Keski-Suomessa matkailun osuus bkt:sta säilyi lähes ennallaan 2,1 prosentissa. Muissa maakunnissa matkailun bkt-osuus väheni. Matkailun osuuteen bkt:sta vaikuttaa matkailun lisäksi myös muun elinkeinotoiminnan kehitys kussakin maakunnassa.

Matkailutoimialojen työllisyys

Työllisyys matkailutoimialoilla 2019-2020

Pandemia vaikutti vähentävästi matkailutoimialojen työllisyyteen. Matkailutilinpidon mukaan vuonna 2019 matkailutoimialoilla työskenteli koko maassa yhteensä 154 100 henkilöä. Vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan työllisiä oli 128 700 henkilöä eli 16 prosenttia vähemmän. Tehtyjen työtuntien määrä väheni suhteellisesti enemmän kuin työllisten. Työtunteja tehtiin matkailutoimialoilla yhteensä noin 200 miljoonaa vuonna 2020 eli 22 prosenttia vähemmän kuin ennen pandemiaa.

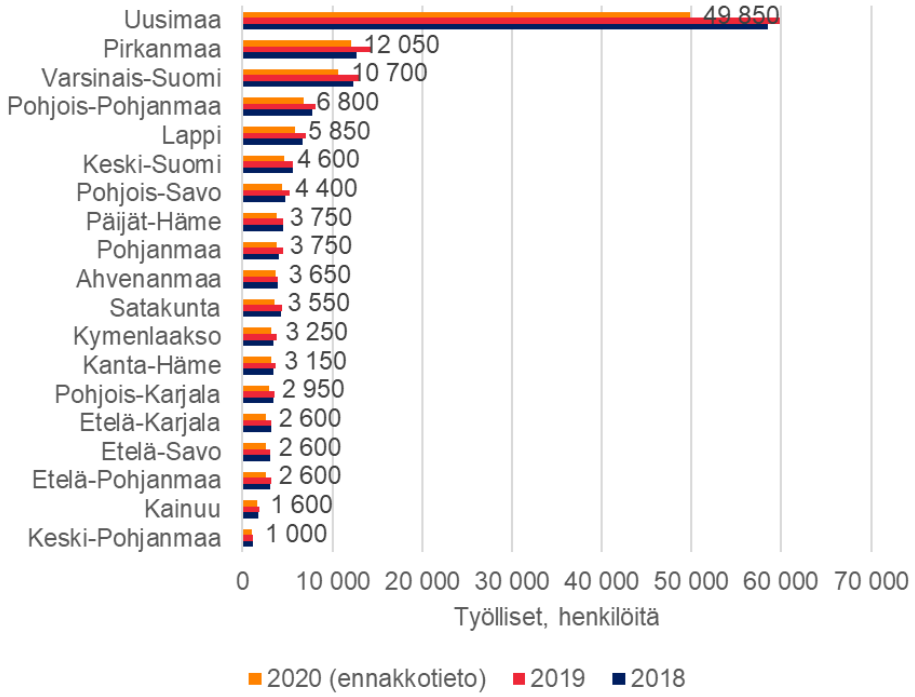
Kuva 20 Työllisten määrä matkailutoimialoilla 2018-2020. Lähde: Valtakunnallinen ja alueellinen matkailutilinpito 2019-2020 (Tilastokeskus, TEM, Visit Finland)

Toimialoittain tarkasteltuna vuonna 2020 noin puolet (51 %) työllisistä työskenteli ravitsemistoiminnassa, neljäsosa (26 %) henkilöliikenteessä, 12 prosenttia kulttuuri-, urheilu- ja virkistyspalveluissa, 10 prosenttia majoitustoiminnassa ja kaksi prosentitta matkatoimistoissa ja vastaavissa palveluissa.

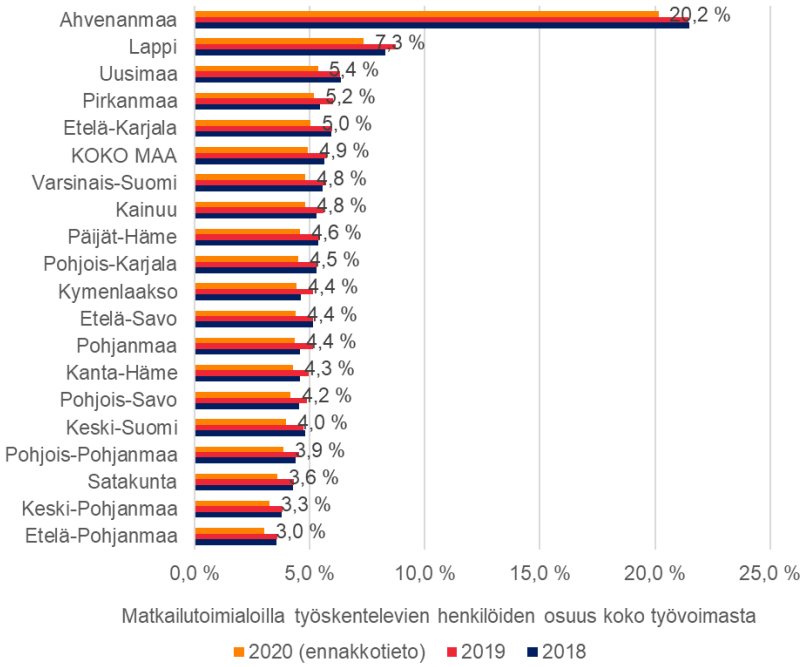
Määrällisesti suurin vähennys tapahtui ravitsemistoiminnassa, jossa työllisiä oli 12 200 (16 %) vähemmän kuin vuonna 2019. Suhteellisesti eniten työllisten määrä väheni majoituspalveluissa, jossa määrä väheni 4 000 työllisellä (25 %).

Kuva 21 Työllisten määrä matkailutoimialoilla maakunnittain 2018-2020. Lähde: Valtakunnallinen ja alueellinen matkailutilinpito 2019-2020 (Tilastokeskus, TEM, Visit Finland)

Matkailutoimialojen työllisistä 39 prosenttia työskenteli Uudellamaalla ja 28 prosenttia Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. Muissa maakunnissa työskenteli 34 prosenttia työllisistä.

Kuva 22 Matkailutoimialojen työllisten osuus (%) koko työvoimasta maakunnittain 2018-2020. Lähde: Valtakunnallinen ja alueellinen matkailutilinpito 2019-2020 (Tilastokeskus, TEM, Visit Finland)

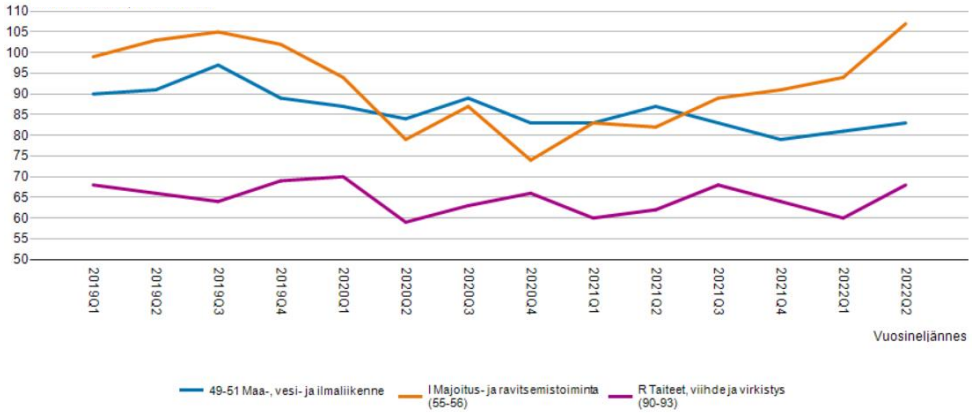
Ennen pandemiaa matkailutoimialoilla työskenteli 5,8 prosenttia kaikista työllisistä mutta vuonna 2020 matkailutyöllisten osuus oli 4,9 prosenttia. Tätä

korkeammat matkailutyöllisten osuudet olivat Ahvenanmaalla (20,2 %) laivaliikenteestä johtuen, Lapissa (7,3 %), Uudellamaalla (5,4 %), Pirkanmaalla (5,2 %) ja Etelä-Karjalassa (5,0 %).

Työvoimatutkimuksen mukainen työllisyys matkailutoimialoilla

Työvoimatutkimuksesta on saatavilla matkailutilinpitoa ajantasaisempaa tietoa työllisyyden kehityksestä. Tiedon tarkkuustaso kuitenkin vaihtelee siten, että toimialasta riippuen luvuissa voi olla mukana myös muiden kuin matkailutoimialojen työllisiä. Esimerkiksi toimialojen ”49-51 Maa-, vesi- ja ilmaliikenne” työllisiin sisältyvät myös tavarankuljetus ja paikallisliikenne, jotka eivät sisälly matkailutoimialoihin.

Kuva 23 Työllisten määrä (tuhatta henkilöä) matkailutoimialoilla 2019Q1 – 2022Q2. Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

Työvoimatutkimuksen mukaan työllisyys on pysytellyt koronakuopassa vuoden 2021 puoliväliin saakka. Sen jälkeen erityisesti majoitus- ja ravitsemistoiminnan työllisyys on lähtenyt kasvuun ja ylittänyt pandemiaa edeltäneen tason 2022 toisella neljänneksellä. Toimialan R (Taiteet, viihde ja virkistys) työllisyys on myös elpynyt lähelle vuoden 2019 tasoa. Sen sijaan liikenteen toimialoilla työllisyyden laskeva trendi on jatkunut myös vuonna 2022.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa yliaktuaari Ossi Nurmi, ossi.nurmi@stat.fi, puh. +358 29 5512 984

Hannele Orjala
Osastopäällikkö, Yhteiskuntatilastot

Tiina Herttuainen

Ryhmäpäällikkö, Liikenne ja matkailu